

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ
РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вивчення навчальної дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу” є глибоке усвідомлення студентами особливостей розвитку політичних систем, сутності політичних процесів у державах світу, їхніх політичних інститутів.

Зміст курсу охоплює широке коло питань: політична сфера суспільного життя, політичне життя; політичні системи, їх типи і поширення у світі; політична влада та політичні режими; політичні еліти і політичне лідерство; основні форми держав, форми правління, органи законодавчої та виконавчої влади, форми державного устрою в сучасному світі; політичні партії, партійні системи, виборчі системи; громадські організації, громадянське суспільство в країнах світу; політичні ідеології та їх поширення в сучасному світі; політична культура, її види та поширення у світі; політичні процеси; політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу. При вивченні теоретичних питань курсу особлива увага приділяється тим чи іншим аспектам внутрішньополітичного розвитку України.

Через засвоєння навчального курсу студенти набувають умінь: визначати особливості політичних систем; аналізувати особливості політичних режимів у сучасному світі; виявляти специфіку органів законодавчої та виконавчої влади, партійних систем, формування громадянського суспільства в різних державах світу; визначати сутність політичних ідеологій та політичної культури; аналізувати характер політичних процесів, відносин, діяльності та комунікацій у різних державах світу, зокрема в Україні.

Самостійна робота спрямована на формування в студентів як вмінь та навичок навчальної діяльності, так і професійних знань, якостей, умінь тощо. Студенти мають засвоїти основні навички не лише самостійної навчальної, а й науково-дослідницької та практичної роботи. Самостійна робота сприяє розвиткові мотивації до навчання. Під час самостійної роботи студенти мають поглиблювати свої знання навчального матеріалу, який вивчався під час аудиторних занять. Крім того, набувають знання з тих питань, що не розглядалися під час лекційних занять.

Вивчення курсу передбачає здобуття навичок наукової організації навчальної діяльності студентів: ознайомлення з класифікацією

Підготовлено кандидатом географічних наук, професором кафедри країнознавства *А. Г. Гольцовим*

Затверджено на засіданні кафедри країнознавства (протокол № 8 від 29.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гольцов А. Г. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 43 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, завдання для самостійної роботи за окремими темами курсу (тематику лекцій, питання для самоконтролю, тести), теми рефератів, список літератури.

основних джерел і літератури, основними рекомендаціями щодо ведення конспекту лекцій, вимогами до написання реферату і контрольної роботи, а також курсових, кваліфікаційних і дипломних робіт, та порядком їх захисту.

Під час самостійної роботи студенти засвоюють лекційний матеріал, готуються до семінарських занять, опрацьовують наукову літературу з окремих тем, зокрема, вивчають наукові монографії із політичних систем держав світу, а також статті зі збірок наукових праць, періодичних видань. Водночас здійснюється робота з бібліотечними каталогами, довідковою літературою (енциклопедіями, словниками, статистичними довідниками тощо), де міститься різноманітна інформація з геополітичних питань. Студенти конспектують рекомендовану літературу з навчальної дисципліни, створюють хронологічні таблиці, готують повідомлення на семінарські заняття, виконують інші завдання. Опрацьовуються нові надходження літератури та періодичні видання, відслідковуються публікації з політичної тематики у пресі. Конспектуючи рекомендовану літературу, студенти не лише опрацьовують найважливіші джерела та наукові праці, а й оволодівають науковим понятійним апаратом, навичками та вміннями конспектування.

Виконуються не лише стандартні, а й творчі індивідуальні завдання за власним вибором. Індивідуальна творча робота студента оформляється у вигляді реферату з певної наукової проблеми, що повинен містити систематизоване викладення сутності проблеми, фактичний матеріал, обґрунтовані висновки, список використаних джерел. Від студента вимагається ретельна робота з різноманітними джерелами інформації, збір необхідних даних, їх аналіз та систематизація. Таким шляхом здобувається і вдосконалюється вміння та навички творчої, науково-дослідницької праці, засвоюється звичка належно оформляти результати дослідження. Підготовлені реферати відкрито захищаються перед студентською аудиторією. На основі кращих рефератів можуть бути підготовлені доповіді на студентські науково-практичні конференції. Слухачі можуть також готуватися до дискусій та круглих столів з проблем політичного життя України, інших держав світу. Крім того, можуть робити огляди журналу чи кількох журналів, певної групи публікацій у науковій літературі, аналізувати окремі монографії чи журнальні статті з проблем внутрішнього політичного життя країн світу.

На семінарських заняттях здійснюється поточний контроль знань, тобто системності, ефективності самостійної роботи. Під час рубіжної атестації студентів враховуються також оцінки, отримані за самостійну роботу протягом вивчення відповідного змістового модуля навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі екзамена за питаннями, які своєчасно доводяться до відома студентів. Для глибокого усвідомлення сутності екзаменаційних питань необхідні додаткові знання, їх здобувають шляхом самостійної навчальної праці. При виставленні підсумкової оцінки це враховується обов'язково.

З метою забезпечення ефективної самостійної роботи проводяться також індивідуальні консультації. Вони надаються у таких випадках: якщо студент недостатньо добре зрозумів зміст навчального матеріалу, викладеного на лекціях, або з різних причин пропустив їх. Крім того, індивідуальні консультації можуть надаватися студентам з приводу виконання творчих дослідницьких завдань, якщо, наприклад, виникають проблеми з відбором необхідного матеріалу, його аналізом та систематизацією, оцінкою різних точок зору на ті чи інші процеси, оформленням реферату тощо.

Організація самостійної роботи передбачає систематичне використання навчальних матеріалів аудиторних занять, а також підручників, навчальних посібників, енциклопедій, довідників, статистичних збірників, наукових монографій та статей, науково-популярної літератури тощо. Доцільним є також використання різноманітної інформації з мережі Internet.

Вимоги до реферату:

- загальний обсяг в межах 15–20 сторінок, надрукованих на папері формату А4 шрифтом 14 (New Roman) через півтора інтервала (реферат може бути також чітко та розбірливо написаний від руки);
- за структурою має містити такі складові: титульний аркуш, короткий вступ, основну частину, висновки і список використаних джерел;
- вимоги до оформлення титульного аркуша: згори — назва навчального закладу і профільної кафедри (країнознавства); нижче — тип роботи (реферат), назва навчальної дисципліни, назва реферату; ще нижче, праворуч, — прізвище автора та номер групи, в якій навчається студент; науковий ступінь, звання та прізвище

керівника; унизу сторінки — назва міста, в якому знаходиться навчальний заклад, і рік написання реферату;

- у вступі необхідно стисло обґрунтувати актуальність вибору теми, визначити мету та завдання роботи, дати стислу характеристику використаних джерел;
- в основній частині реферату мають бути чітко та логічно послідовно викладені основні аспекти досліджуваної проблеми, наведені наукові факти; на думки різних авторів обов'язково зроблено посилання, а цитати мали посторінкові виноски; у тексті не повинно бути граматичних помилок і виправлень;
- висновки — це викладені у стислій формі основні узагальнення та власний глибокий аналіз наукової інформації, міркування щодо проблем і перспектив розвитку тих чи інших явищ і процесів тощо;
- список використаних джерел має складатися не менш як з 10 назв, оформлених у відповідності з існуючими вимогами; при використанні інформації з мережі Internet слід давати повний опис джерела.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗА ОКРЕМИМИ ТЕМАМИ

дисципліни

“ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ”

Змістовий модуль I. Політичні системи країн світу

Тема 1. Політична сфера суспільного життя. Політичні системи країн світу

Тематика лекції

1. Політична сфера суспільного життя. Поняття про політичну систему.
2. Теорії політичної системи.
3. Структура політичної системи.
4. Функції політичних систем.
5. Типології політичних систем.
6. Типи політичних систем у країнах світу.

Література [1–3; 7–10; 12; 17; 26; 28; 29; 33; 38; 39]

Теми для самостійної роботи

1. Системний підхід у науці.
2. Виникнення політичного життя суспільства.
3. Типізації політичних систем у західній науці.
4. Типізації політичних систем у російській науці.

Питання для самоконтролю

1. Політична сфера суспільного життя.
2. Структура політичної сфери суспільного життя.
3. Політичне життя суспільства.
4. Основні складові політичного життя суспільства.
5. Тенденції розвитку політичного життя в країнах світу наприкінці XX — на початку XXI ст.
6. Поняття про політичну систему.
7. Теорія політичних систем Д. Істона.
8. Теорія політичних систем Г. Алмонда.
9. Теорія політичних систем К. Дойча.
10. Структура політичної системи.
11. Основні підсистеми політичної системи.
12. Основні функції політичної системи.
13. Основні підходи до типологій політичних систем.
14. Основні типи політичних систем у країнах світу.

Тести

1. Політична сфера суспільного життя включає такі складові:
  - а) політичні відносини;
  - б) політичну стабільність;
  - в) політичні структури;
  - г) політичну свідомість;
  - д) політичний консенсус;
  - е) політичну діяльність.
2. Провідними підсистемами політичної системи є:
  - а) інституційна;
  - б) культурна;
  - в) комплексна;
  - г) нормативна;
  - д) територіальна;
  - е) світоглядна;
  - є) інформативна.
3. За Дж. Коулменом політичні системи бувають:
  - а) конкурентні;
  - б) тоталітарні;
  - в) авторитарні;
  - г) радикальні;
  - д) напівконкурентні;
  - е) ліберально-демократичні.
4. Ж. Блондель серед політичних систем виокремлює:
  - а) ліберально-демократичні;
  - б) традиційні;

- б) соціал-демократичні;   д) постіндустріальні;
в) тоталітарні;   е) популістські;
г) радикально-авторитарні;   є) авторитарно-консервативні.
5. За Д. Ептером політичні системи бувають таких типів:
а) демократичні;   г) опосередковано представницькі;
б) диктаторські;   г) прямо представницькі;
в) олігархічні;   д) непередставницькі.
6. Згідно з типізацією Г. Алмонда виокремлено такі типи політичних систем:
а) доіндустріальний   г) африканський;
    або частково індустріальний;   г) континентальний;
б) тоталітарний;   д) англо-американський;
в) постіндустріальний;   е) азійський.
7. Правильними є такі твердження:
а) Політична система — це сукупність державних і недержавних суспільних інститутів, здійснення ними державної влади, управління суспільством, регулювання відносин між суспільними групами тощо.
б) Головним єдиним компонентом політичної системи є політична влада, зосереджена в державі, політичних партіях і громадських організаціях.
в) Політична ідеологія входить до складу культурної підсистеми політичної системи суспільства.
г) У структурі політичної системи виокремлено інституціональну, інформаційно-комунікативну та нормативно-регулятивну підсистеми.

Теми рефератів

1. Виникнення політичного життя в добу класичної Греції.
2. Розвиток політичного життя та його інститутів у Новий час.
3. Політичне життя в країнах світу на початку ХХ ст.
4. Політичне життя в країнах світу в період між двома світовими війнами.
5. Політичне життя в країнах світу в 50–70-х роках ХХ ст.
6. Політичне життя в країнах світу у 80–90-х роках ХХ ст.
7. Політичне життя в країнах світу на початку ХХІ ст.
8. Політичне життя в Україні наприкінці ХХ ст.
9. Політичне життя в Україні на початку ХХІ ст.

10. Політичні системи: різні підходи до визначення.
11. Трансформації політичних систем у процесі історичного розвитку.
12. Політичні системи: основні структури.
13. Теорія політичних систем Д. Істона.
14. Теорія політичних систем Г. Алмонда.
15. Теорія політичних систем К. Дойча.
16. Типізація політичних систем К. С. Гаджиева.

Тема 2. Політична влада та політичні режими в країнах світу

Тематика лекції

1. Влада як провідний чинник політичної системи.
2. Основні ресурси політичної влади. Легітимність політичної влади; основні типи легітимності влади.
3. Політичний режим. Типології політичних режимів: різні підходи.
4. Демократичний політичний режим. Сучасні різновиди демократичних режимів у країнах світу.
5. Недемократичні політичні режими у країнах світу:
  - а) Авторитаризм. Авторитарні політичні режими в країнах світу.
  - б) Тоталітаризм. Тоталітарні політичні режими в сучасному світі.
6. Політична влада та політичний режим в Україні

Література [1–3; 6–8; 10; 14; 26; 30; 38; 39]

Теми для самостійної роботи

1. Основні концепції політичної влади.
2. Історичний розвиток демократії.
3. Становлення і розвиток авторитаризму у світі.
4. Історичний розвиток тоталітарних режимів.

Питання для самоконтролю

1. Влада як провідний чинник політичної системи.
2. Концепції політичної влади.
3. Основні ресурси політичної влади.
4. Легітимність політичної влади.

5. Основні типи легітимності влади.
6. Політична влада в країнах світу.
7. Поняття про політичний режим.
8. Типології політичних режимів: різні підходи.
9. Демократичний політичний режим.
10. Сучасні види демократичних режимів у країнах світу.
11. Напівдемократичні режими в країнах світу.
12. Авторитаризм.
13. Авторитарні політичні режими в країнах світу.
14. Тоталітаризм, його прояви в сучасному світі.
15. Політична влада в Україні.
16. Політичний режим в Україні.

Тести

1. У структурі влади можна виділити такі субсистеми:

а) суб'єкти влади;	г) позиції влади;
б) об'єкти влади;	г) функції влади;
в) джерела влади;	д) ресурси влади.
2. Політичний режим у країні — це:
  - а) Сукупність елементів ідеологічного, інституціонального та соціологічного порядку, що сприяють формуванню політичної влади країни в певний період.
  - б) Сукупність засобів і методів здійснення владних повноважень, які характеризують відносини між державою та суспільством у країні.
  - в) Сукупність засобів та прийомів регламентації суспільних відносин у політико-територіальних та етнічних спільнотах у межах певної країни.
3. До основних видів авторитарних політичних режимів належать:

а) тиранія;	г) нацистський режим;
б) абсолютистська диктатура;	д) авторитарний
в) військовий режим;	однопартійний режим;
г) ліберальний режим;	е) плутократія.
4. До держав з демократичними політичними режимами належать:

а) Данія;	г) Зімбабве;
б) Сингапур;	д) Франція;
в) США;	е) Свазіленд;
г) Швейцарія;	е) Білорусь.

5. До держав з напівдемократичними політичними режимами належать:

а) Марокко;	г) Швейцарія;
б) Туркменистан;	д) Білорусь;
в) Австралія;	е) Норвегія;
г) Непал;	е) Японія.
6. До держав з недемократичними політичними режимами належать:

а) Оман;	г) Нова Зеландія;
б) Гватемала;	д) Індонезія;
в) КНДР (Північна Корея);	е) Саудівська Аравія;
г) Куба;	е) Індія.
7. Правильними є такі твердження:
  - а) Недемократичні режими характеризуються відсутністю або незначною розвиненістю інститутів правової держави.
  - б) Теократичним монархіям, як правило, властивий авторитарний політичний режим.
  - в) Популістським режимам властивий апартеїд.
  - г) Тоталітаризм — така форма політичного режиму, за якої основні складові державної влади сконцентровано в одному центр, роль виборних і представницьких інститутів — незначна.
  - г) Напівдемократичні політичні режими мають місце в країнах Азії та Африки.

Теми рефератів

1. Влада в політичній системі суспільства.
2. Сучасні концепції політичної влади.
3. Концепція політичної влади М. Вебера.
4. Ресурси політичної влади.
5. Легітимність політичної влади, її типи.
6. Політична влада, її типи.
7. Політична влада в історичному аспекті.
8. Політичні режими в історичному аспекті.
9. Типології політичних режимів.
10. Формування й історичний розвиток демократичних політичних режимів.
11. Демократичні політичні режими в сучасному світі.
12. Напівдемократичні політичні режими: поширення у сучасному світі, тенденції розвитку.

13. Авторитаризм у сучасному світі.
14. Історичний розвиток авторитарних політичних режимів у країнах світу.
15. Тоталітаризм у сучасному світі.
16. Історичний розвиток тоталітарних політичних режимів у країнах світу.
17. Політична влада і політичні режими в пострадянських країнах.
18. Політична влада в Україні: історичні аспекти формування і розвитку.
19. Політичний режим в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку.

Тема 3. Політичні еліти і політичне лідерство в країнах світу

Тематика лекції

1. Керівні групи суспільства, їх функції.
2. Політичні еліти.
3. Функції політичних еліт у країнах світу.
4. Основні моделі функціонування політичних еліт.
5. Політичне лідерство в країнах світу.

Література [1; 7; 8; 12; 18; 19; 26; 30; 32; 38]

Теми для самостійної роботи

1. Теорія політичних еліт В. Парето.
2. Теорія політичних еліт Г. Моски.
3. Теорія політичних еліт М. Вебера.
4. Теорія політичних еліт Р. Міхельса.
5. Сучасні концепції політичного лідерства.

Питання для самоконтролю

1. Керівні групи суспільства.
2. Типи керівних груп суспільства.
3. Функції керівних груп (центрів).
4. Поняття про політичну еліту.
5. Сучасні концепції політичних еліт.
6. Функції політичних еліт у країнах світу.
7. Типи політичних еліт у країнах світу.
8. Обґрунтування необхідності існування еліт.
9. Поповнення еліт у країнах світу.

10. Поняття про політичне лідерство.
11. Концепції політичного лідерства.
12. Формування політичних лідерів у країнах світу.
13. Типи політичного лідерства в країнах світу.
14. Особливості формування політичної еліти в Україні.
15. Політичне лідерство в Україні.

Тести

1. До основних типів керівних груп суспільства належать:
  - а) керівні центри суспільних рухів і формальних інституцій;
  - б) групи лобіювання інтересів великих спільнот;
  - в) керівні центри кримінальних структур;
  - г) неформальні керівні центри антиглобалістських рухів;
  - ґ) транснаціональні формальні керівні групи;
  - д) транснаціональні неформальні керівні групи.
2. Правляча еліта складається з таких взаємопов'язаних елементів:

а) політична;	г) регіональна;
б) бюрократична;	ґ) народна;
в) плутократична;	д) комунікаційна та ідеологічна.
3. К. Мангайм виокремлює такі типи еліт, відповідно до їх добору на основі:
  - а) крові;
  - б) громадської активності;
  - в) освітнього рівня;
  - г) приватної власності;
  - ґ) психологічної сумісності;
  - д) інтелектуальної продуктивності.
4. За психологічними прикметами і типами поведінки Є. Вятр виокремлює такі “дихотомії” політичних лідерів:
  - а) лідер-ідеолог і лідер-прагматик;
  - б) відкритий лідер і лідер-догматик;
  - в) лідер-шахрай і чесний лідер;
  - г) лідер-угодовець і лідер-фанатик;
  - ґ) лідер-харизматик і лідер-представник;
  - д) лідер-стоїк і лідер-флюгер.
5. Прихильниками концепції елітарної моделі стосовно функціонування політичної еліти були такі вчені:

- а) Р. Міхельс;
 б) Г. Моска;
 в) В. Парето;
 г) Р. Дал;
6. За стилем керівництва та відповідною політичною системою розрізняють типи політичних лідерів:
 а) демократичний;
 б) диктаторський;
 в) лівий;
7. Правильними є такі твердження:
 а) Керівні групи суспільства виражають об'єктивні інтереси окремих великих суспільних груп, нав'язуючи їм при цьому свою волю.
 б) Політичний “лідер-професіонал” будує свою діяльність на пропаганді серед народних мас нездійснених соціальних обіцянок.
 в) Політичний “лідер-популіст” є висококваліфікованим менеджером в управлінні державою і великими суспільними спільнотами.
 г) Правляча еліта — це група осіб, рішення яких істотно впливають на процеси функціонування суспільних інститутів у державі.
 г) “Відкрита” еліта поповнюється за рахунок рекрутування кадрів не лише зі “своєї” суспільної групи, а й з інших груп та спільнот.

Теми рефератів

1. Керівні групи суспільства: історичні аспекти виникнення та розвитку.
2. Керівні групи (центри) суспільства в країнах Заходу.
3. Керівні групи суспільства в країнах Східної та Південно-Східної Азії.
4. Керівні групи суспільства в ісламських країнах.
5. Керівні групи суспільства в країнах Тропічної Африки.
6. Керівні групи (центри) суспільства в країнах Латинської Америки.
7. Керівні групи (центри) суспільства в пострадянських країнах.
8. Вчення про політичну еліту у працях Платона.
9. Теорія політичних еліт В. Парето.

- г) Р. Арон;
 д) П. Бірнбаум;
 е) Р. Мілс;
 е) Н. Кіршнер.
- г) народний;
 г) патріархальний;
 д) автократичний.

10. Теорія політичних еліт Г. Моски.
11. Теорія політичних еліт М. Вебера.
12. Теорія політичних еліт Р. Міхельса.
13. Концепція “національної аристократії” В. Липинського.
14. Концепції політичного лідерства Н. Макіавеллі та Ф. Ніцше.
15. Концепція політичного лідерства Є. Вятра.
16. Проблема політичного лідерства в пострадянських країнах.
17. Політична еліта та політичне лідерство в Україні.

Змістовий модуль II. Політичні інститути в країнах світу

Тема 4. Держава. Вищі органи влади в державах світу

Тематика лекції

1. Держава. Форми держав.
2. Інститут глави держави. Форма правління:
  - монархічна;
  - республіканська.
3. Законодавча влада. Типи (моделі) парламентів у країнах світу.
4. Функції й організація роботи парламентів у державах світу.
5. Виконавча влада, її функції. Способи формування, повноваження та структурні особливості урядів у країнах світу.
6. Форми державного устрою:
  - унітарні держави; автономії в країнах світу;
  - федеративний державний устрій.
7. Місцеве управління та самоврядування у країнах світу.

Література [1–6; 9; 10; 13; 15; 16; 20; 23; 24; 27; 29; 32; 36]

Теми для самостійної роботи

1. Способи успадкування монархічної влади.
2. Абсолютні монархії.
3. Теократичні монархії.
4. Джамахірія як форма державного правління.
5. Співдружність держав: історія й сучасність.

Питання для самоконтролю

1. Форми держав, їх складові. Типізації держав світу.
2. Провідні функції держави.

3. Монархічна форма правління. Успадкування влади в монархіях світу.
4. Типи монархій у сучасному світі.
5. Повноваження глави держави, його відносини з владними інститутами в монархіях світу.
6. Республіканська форма правління. Типи республік у світі.
7. Інститут президентства, різновиди президентського правління в державах світу.
8. Повноваження глави держави, його відносини з владними інститутами в республіках світу.
9. Парламентаризм. Типи (моделі) парламентів у країнах світу.
10. Структура парламентів у державах світу; організація їх роботи.
11. Повноваження парламентів у країнах світу; законодавчий процес.
12. Виконавча влада. Уряд у системі органів державної влади.
13. Способи формування урядів у країнах світу.
14. Компетенція урядів, їх функції в країнах світу.
15. Нормотворча діяльність урядів у країнах світу.
16. Форми державного устрою. Унітарні держави. Прості унітарні держави у світі.
17. Складні унітарні держави. Автономії в країнах світу.
18. Федеративний устрій. Типи федерацій у світі.
19. Місцеві органи влади в країнах світу.
20. Місцеве управління та самоврядування у країнах світу; провідні тенденції розвитку.
21. Законодавча влада в Україні.
22. Виконавча влада в Україні.
23. Адміністративно-територіальний устрій України; проблеми трансформації.

Тести

1. Н. Паркінсон виокремлює такі типи держав:

а) монархію;	г) демократію;
б) плутократію;	г) олігархію;
в) диктатуру;	д) аристократію.
2. В. Є. Чиркін виокремлює такі типи держав:

а) монархічну;	г) аристократичну;
б) сегментарну;	г) біфункціональну;

в) олігархічну;	д) полікратичну.
3. До основних способів успадкування престолу в монархіях світу належать такі:

а) готський;	г) шведський;
б) салічний;	д) австрійський;
в) кастильський;	е) мусульманський;
г) бурбонський;	е) південно-азійський.
  4. До абсолютних монархій належать:

а) Катар;	г) Бахрейн;
б) Оман;	г) Саудівська Аравія;
в) Малайзія;	д) Таїланд.
  5. До парламентських монархій належать:

а) Лесото;	г) Марокко;
б) Данія;	д) Норвегія;
в) Нідерланди;	е) Швеція;
г) Іспанія;	е) Йорданія.
  6. До президентських республік належать:

а) Туркменистан;	г) Австралія;
б) Мексика;	д) Німеччина;
в) США;	е) Бразилія;
г) Італія;	е) Австрія.
  7. До парламентських республік належать:

а) Грузія;	г) Канада;
б) Японія;	д) Швейцарія;
в) Ізраїль;	е) ФРН;
г) Італія;	е) Сирія.
  8. До простих унітарних держав належать:

а) Данія;	г) Польща;
б) Швеція;	д) Коморські о-ви;
в) Свазіленд;	е) Бурунді;
г) Канада;	е) Португалія.
  9. До складних унітарних держав належать:

а) Португалія;	г) Уганда;
б) Україна;	д) Фінляндія;
в) Велика Британія;	е) Коста-Рика;
г) Бельгія;	е) Бенін.

10. До федеративних держав належать:
а) Болівія;	г) Австралія;
б) Руанда;	д) Бразилія;
в) Афганістан;	е) Австрія;
г) Малайзія;	є) Сент-Кітс і Невіс.
11. Регіоналістичними державами є:
а) Іспанія;	г) Узбекистан;
б) Марокко;	г) Франція;
в) Італія;	д) Шрі-Ланка.
12. Виокремлюються такі типи систем місцевого управління та самоврядування:
а) континентальна;	г) скандинавська;
б) іберійська;	д) "радянська";
в) англо-саксонська;	е) змішані (гібридні);
г) азійська;	є) африканська.
13. Р. Беннет виокремлює такі типи систем місцевого управління та самоврядування у світі:
а) дуалістичну;	г) змішану;
б) моністичну;	г) поліцентричну;
в) вертикальну;	д) горизонтальну.

Теми рефератів

- Держави світу: основні підходи до типізації.
- Парламентські монархії в сучасному світі.
- Дуалістичні монархії в сучасному світі.
- Абсолютні монархії: історія й сучасність.
- Теократичні монархії: історія й сучасність.
- Патріархальні монархії в сучасному світі.
- Президентські республіки в сучасному світі.
- Парламентські республіки в сучасному світі.
- Парламентаризм; основні типи.
- Президентсько-парламентські та парламентсько-президентські республіки в сучасному світі.
- Складні унітарні держави в сучасному світі.
- Політичні (законодавчі) автономії в країнах світу.
- Адміністративні автономії в країнах світу.
- Федеративний державний устрій: сутність, розподіл повноважень між "центром" і суб'єктами федерації.

- Основні тенденції трансформації федеративного державного устрою.
- Федеративні держави в сучасному світі.
- Сучасні федерації: основні політико-географічні типи.
- Процеси децентралізації в державах світу.
- Основні принципи трансформації адміністративно-територіального поділу в розвинутих державах світу.
- Міське управління та самоврядування в розвинутих державах світу.
- Міське управління та самоврядування в країнах, що розвиваються.

Тема 5. Політичні партії, партійні та виборчі системи в країнах світу

Тематика лекції

- Політична партія. Функції політичних партій.
- Типізації політичних партій.
- Структура політичної партії. Організація діяльності політичних партій у країнах світу.
- Партійні системи. Поширення партійних систем у державах світу.
- Політичні вибори. Типи виборчих систем:
  - мажоритарна, її різновиди в країнах світу;
  - пропорційна, її різновиди в країнах світу;
  - змішана, її різновиди в країнах світу.
- Референдуми та плебісцити в державах світу.

Література [1–6; 10; 16; 18; 26; 29; 30; 33; 39]

Теми для самостійної роботи

- Преференціальні виборчі системи.
- Куріальні виборчі системи.
- Джеррімандерінг: приклади в окремих країнах світу.
- Політичні партії в Україні.

Питання для самоконтролю

- Поняття про політичну партію: основні підходи.
- Генезис політичних партій.
- Основні функції політичних партій.

4. Типізації політичних партій: основні підходи.
5. Поширення основних типів політичних партій у державах світу.
6. Структура політичної партії; основні підсистеми.
7. Організація діяльності політичної партії.
8. Поняття про партійну систему. Головні типи партійних систем.
9. Поширення партійних систем у державах світу.
10. Політичні вибори. Типи виборчих систем.
11. Мажоритарна виборча система: сутність, основні різновиди.
12. Пропорційна виборча система: сутність, основні різновиди.
13. Змішана виборча система: сутність, основні різновиди.
14. Порівняльний аналіз позитивних і негативних ознак основних виборчих систем.
15. Референдуми, плебісцити як засоби народного волевиявлення в державах світу.
16. Політичні партії в Україні. Розвиток партійної системи в Україні.
17. Виборча система в Україні.

Тести

1. За ідеологією є такі політичні партії:

а) анархістські;	г) фашистські;
б) комуністичні;	д) народні;
в) соціалістичні;	е) клерикальні;
г) аристократичні;	є) монархічні.
2. За ставленням до суспільних трансформацій є такі політичні партії:

а) буржуазні;	г) клерикальні;
б) консервативні;	г) народні;
в) реформаторські;	д) радикальні.
3. За суспільною орієнтацією є такі політичні партії:

а) праві;	г) формально праві;
б) центристські;	д) лівоцентристські;
в) правоцентристські;	е) псевдоліві;
г) ультрацентристські;	є) ліві.
4. До типів партійних систем за Дж. Сарторі належать:

а) безпартійна;	г) гегемоністська;
б) однопартійна;	д) повного плюралізму;

в) двопартійна;	е) обмеженого плюралізму;
г) домінуюча;	є) поляризованого плюралізму.
5. Серед різновидів пропорційної виборчої системи виокремлюються:

а) з “регламентованими” списками;
б) з “напівжорсткими” списками;
в) з “м’якими” списками;
г) з “контрольованими” списками;
г) з “регульованими” списками;
д) із “жорсткими” списками.
  6. Пропорційна виборча система нині застосовується на парламентських виборах:

а) в Ізраїлі;	г) у Великій Британії;
б) у Туреччині;	г) у Російській Федерації;
в) у Франції;	д) в Україні.
  7. “Лінійна” змішана виборча система нині застосовується на парламентських виборах:

а) у Російській Федерації;	г) в Україні;
б) у Німеччині;	г) у Південній Кореї;
в) в Італії;	д) у Великій Британії.
  8. Правильними є такі твердження:

а) Політична партія — це активна й організована частина суспільства, об’єднана спільними інтересами, цілями або ідеалами, котра прагне оволодіти державною владою або суттєво впливати на неї.
б) За гегемоністської партійної системи діє лише одна політична партія, яка зрослася з державним апаратом і панує в політичній системі.
в) Абсентеїзм — це підвищений рівень політичної активності громадян, які беруть участь у виборах, референдумах тощо.
г) Мажоритарна виборча система може бути абсолютної або відносною більшості.
г) Куріальні виборчі системи застосовуються в тих випадках, коли в країні існують проблеми із забезпеченням представництва в парламенті певних етнічних, конфесійних або соціальних груп.

Теми рефератів

1. Політичні партії в політичній системі держави.
2. Типи політичних партій: основні підходи.
3. Партійні системи в державах світу.
4. Партійні системи в країнах Західної Європи.
5. Партійні системи в країнах Центральної та Східної Європи.
6. Партійні системи в країнах Азії.
7. Партійні системи в країнах Африки.
8. Партійні системи в країнах Латинської Америки.
9. Виборчі системи в країнах Західної Європи.
10. Виборчі системи в країнах Центральної та Східної Європи.
11. Виборчі системи в країнах Азії.
12. Виборчі системи в країнах Африки.
13. Виборчі системи в країнах Латинської Америки.
14. Партійна та виборча системи у США.
15. Куріальні виборчі системи в країнах світу.
16. Референдуми; особливості проведення, імплементації результатів у країнах світу.
17. Сучасна партійна система України; тенденції розвитку.
18. Виникнення і розвиток політичних партій в Україні.
19. Провідні політичні партії сучасної України.
20. Виборча система в Україні: становлення, розвиток, сучасні трансформації.

Тема 6. Громадянське суспільство в країнах світу

Тематика лекції

1. Громадянське суспільство, його головні ознаки.
2. Громадянське суспільство в правовій державі.
3. Суспільні організації в країнах світу.
4. Суспільно-політичні рухи в країнах світу.
5. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

Література [1; 7; 8; 14; 17; 28; 29; 33; 38]

Теми для самостійної роботи

1. Громадянське суспільство в країнах Західної Європи.
2. Суспільні організації в країнах Заходу.
3. Суспільні організації в країнах Азії та Африки.

4. Суспільні організації в країнах Латинської Америки.

Питання для самоконтролю

1. Поняття про громадянське суспільство.
2. Головні ознаки громадянського суспільства.
3. Взаємозв'язок між державою і громадянським суспільством.
4. Громадянське суспільство в правовій державі.
5. Проблеми формування і розвитку громадянського суспільства.
6. Суспільні організації та рухи.
7. Роль суспільних організацій та рухів у політичній системі країни.
8. Суспільні рухи в країнах світу.
9. Вплив суспільних організацій та рухів на політичне життя.
10. Неурядові суспільні організації в країнах світу.
11. Суспільно-політичні рухи, їх виникнення і розвиток.
12. Основні типи суспільно-політичних рухів.
13. Поширення суспільно-політичних рухів у країнах світу.
14. Громадянське суспільство в Україні.
15. Неурядові суспільні організації в Україні.
16. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

Тести

1. До основних ознак громадянського суспільства належать, зокрема:
  - а) відокремлена від держави структура суспільства, яка складається з громадян, їх добровільних асоціацій та об'єднань;
  - б) цінування громадянських прав вище за закони держави;
  - в) в інтересах планомірного та збалансованого розвитку суспільства держава здійснює жорсткий контроль над економічними процесами;
  - г) забезпечення прав і свобод особистості, реалізація її інтересів і прагнень;
  - г) права окремої особистості є вищими за інтереси соціальних груп і суспільства в цілому;
  - д) вільні відносини між усіма суб'єктами громадянського суспільства, саморегуляція відносин між людьми, їх асоціаціями та добровільними об'єднаннями;
  - е) існує ринкова економіка, вільна конкуренція між учасниками ринку.
2. Головними засадами громадянського суспільства є:

- а) плюралізм;
 б) толерантність;
 в) поліморфізм;
3. До головних функцій громадських об'єднань належать:
 а) опозиційна;
 б) захисна;
 в) виховна;
4. Виокремлюються такі типи громадських рухів:
 а) екологічні;
 б) прогресивні;
 в) революційні;
5. До економічних суспільних організацій належать:
 а) спілки кооператорів;
 б) спілки підприємців;
 в) селянські спілки;
 г) спілки обдурених вкладників;
6. За Е. Гідденсом існують такі типи суспільно-політичних рухів:
 а) трансформативні рухи, спрямовані на радикальні зміни в суспільстві;
 б) реформаторські рухи, пов'язані з модифікацією наявного суспільства;
 в) рухи порятунків; наприклад, спасіння людей від гріхів тощо;
 г) сублімаційні рухи, спрямовані на сублімацію суспільних процесів;
 г) різноманітні альтернативні рухи (за здоровий спосіб життя, проти наркоманії тощо).
7. Правильними є такі твердження:
 а) формування елементів громадянського суспільства розпочалося ще в Давній Греції в містах-полісах;
 б) у добу античності і в Новий час більшість мислителів ототожнювали державу і громадянське суспільство;
 в) етатизм як політика означає невтручання держави в основні сфери суспільного життя;
 г) громадянське суспільство виступає як певний механізм соціального партнерства в країні;
 г) без держави неможливе громадянське суспільство, а без громадянського суспільства неможлива повноцінна правова держава.

- г) лібералізм;
 г) етатизм;
 д) альтруїзм.
- г) кадрова;
 г) просвітницька;
 д) ідеологічна.
- г) молодіжні та жіночі;
 г) альтернативні;
 д) регіоналістичні.
- г) спілки філателістів;
 д) спілки нумізматів;
 е) спілки товаровиробників;
 е) спілки науковців.

Теми рефератів

1. Громадські рухи та громадські об'єднання в політичній системі країни.
2. Громадянське суспільство в країнах Західної Європи.
3. Громадянське суспільство в країнах Центральної та Східної Європи.
4. Громадянське суспільство в країнах Англо-Америци.
5. Суспільні організації та рухи в країнах Заходу.
6. Виникнення і розвиток суспільних організацій і рухів в Україні.
7. Суспільні організації та рухи в сучасній Україні.
8. Вплив суспільних організацій та рухів на політичне життя країн Європи.
9. Неурядові суспільні організації в країнах Західної Європи.
10. Неурядові суспільні організації в постсоціалістичних країнах Європи.
11. Неурядові суспільні організації в Україні.
12. Суспільно-політичні рухи в Україні.
13. Поширення суспільно-політичних рухів у країнах Західної Європи.
14. Суспільно-політичні рухи в країнах Азії.
15. Суспільно-політичні рухи в країнах Африки.
16. Суспільно-політичні рухи в країнах Латинської Америки.
17. Суспільно-політичні рухи в країнах Англо-Америци.
18. Проблеми формування громадянського суспільства в країнах з напівдемократичними політичними режимами.
19. Проблеми формування громадянського суспільства в пострадянських країнах.
20. Громадянське суспільство в Україні: основні проблеми формування і розвитку.

Змістовий модуль III. Політичні ідеології, культура, процеси, відносини та комунікації в країнах світу

Тема 7. Політичні ідеології в країнах світу

Тематика лекції

1. Політична ідеологія, функції політичних ідеологій.
2. Ліберальна та неоліберальна ідеологія в країнах світу.

3. Консервативна та неоконсервативна ідеологія в країнах світу.
4. Соціалізм і соціал-демократія в країнах світу.
5. Тоталітарні ідеології (праві та ліві) у сучасному світі.
6. Націоналізм у країнах світу.

Література [1; 3; 7; 12; 18; 19; 30; 31; 33; 38]

Теми для самостійної роботи

1. Сучасна комуністична ідеологія, її поширення у світі.
2. Ідеологія анархізму, її поширення у світі.
3. Ідеологічні засади сучасного екстремізму.
4. Клерикалізм у країнах світу.

Питання для самоконтролю

1. Поняття про політичну ідеологію.
2. Основні функції політичних ідеологій.
3. Ідеологія лібералізму.
4. Неолібералізм у країнах світу.
5. Консервативна ідеологія.
6. Неоконсерватизм у країнах світу.
7. Соціалістична ідеологія: сутність, основні різновиди.
8. Соціалістична ідеологія в сучасному світі.
9. Соціал-демократична ідеологія в країнах світу.
10. Ультраправі ідеології в сучасному світі.
11. Неонацизм, його сутність і різновиди в країнах світу.
12. Ультраліві ідеології в сучасному світі.
13. Ідеологія націоналізму.
14. Поширення націоналізму в країнах світу.
15. Політичні ідеології в Україні.

Тести

1. До головних функцій політичної ідеології належать:

а) освітня;	г) соціально-регулююча;
б) прогресивна;	д) управлінська;
в) пізнавальна;	е) орієнтаційна;
г) захисна;	є) соціально-представницька.
2. До основних цінностей лібералізму належать:

а) нонконформізм;	г) традиціоналізм;
б) індивідуалізм;	д) етатизм;
в) толерантність;	е) демократія;

г) гуманізм;	е) свобода людини.
3. До основних цінностей консерватизму належать:

а) свобода людини;	г) традиціоналізм;
б) демократія;	д) етатизм;
в) соціальний прогрес;	е) конструктивізм;
г) суспільна моральність;	є) релігійність.
  4. До основних напрямів (концепцій) соціал-демократичної ідеології належать:

а) класична соціал-демократична;	г) соціалізму з “людським обличчям”;
б) якості життя;	д) економічної демократії.
в) самоврядного соціалізму;	
г) народної демократії;	
  5. До основних положень тоталітарної ідеології належать:

а) одновладдя, однопартійна система;	г) реалізація прав і свобод етнічних, релігійних та інших меншин;
б) панування однієї ідеології;	д) політична диктатура, зрощення партійного апарату з державним.
в) виняткова ідеологізація всіх сфер суспільного життя;	
г) альтернативність ухвалення політичних рішень;	
  6. До основних положень анархізму належать:

а) індивідуалізм;	г) солідаризм;
б) колективізм;	г) клерикалізм;
в) етатизм;	д) приватна власність.
  7. Правильними є такі твердження:

а) У соціалістичній ідеології питання суспільного життя розглядаються під кутом соціальної справедливості та усунення привілеїв.	б) Анархізм передбачає ідеальний вільний суспільний порядок, суспільство, в якому виключається влада людини над людиною.
в) Неолібералізм є новим напрямом у класичному лібералізмі, він обґрунтовує необхідність захисту вільного підприємництва і життя громадян без будь-якого втручання з боку держави.	

- г) Комунізм — ідеологія суспільного устрою, що має базуватися на гуманізмі, рівноправ'ї, братерських відносинах між людьми.
- г) У соціал-демократичній ідеології соціалізм уявляється суспільним ладом, що виникає як наслідок соціалістичної революції.

Теми рефератів

1. Виникнення і розвиток ідеології лібералізму.
2. Ідеологія лібералізму в країнах Заходу.
3. Сучасний неолібералізм: сутність та основні види.
4. Поширення неолібералізму в сучасному світі.
5. Виникнення і розвиток консервативної ідеології.
6. Сучасний неоконсерватизм.
7. Поширення неоконсерватизму в країнах світу.
8. Виникнення і розвиток соціалістичної ідеології.
9. Поширення соціалістичної ідеології в сучасному світі.
10. Сучасна соціал-демократична ідеологія.
11. Поширення соціал-демократизму в країнах світу.
12. Ідеологія нацизму: історичне минуле і сучасність.
13. Неонацизм, його поширення в країнах світу.
14. Ідеологія фашизму: сутність, основні напрями.
15. Комуністична ідеологія.
16. Ультраліві ідеології (комунізм, маоїзм, троцькізм та ін.) у сучасному світі.
17. Ідеологія анархізму: сутність, основні напрями.
18. Виникнення і розвиток ідеології націоналізму.
19. Основні напрями націоналістичної ідеології.
20. Націоналістична ідеологія в сучасному світі.
21. Клерикальна ідеологія, її виникнення та різновиди.
22. Поширення клерикалізму в сучасному світі.
23. Виникнення і розвиток політичних ідеологій в Україні.

Тема 8. Політична культура в країнах світу

Тематика лекції

1. Політична культура, її функції.
2. Типи політичних культур у країнах світу.
3. Структурні елементи політичної культури.

4. Демократична політична культура в країнах світу.
5. Політична соціалізація. Типи політичної соціалізації в країнах світу.

Література [1; 7; 12; 14; 17–19; 26; 28; 29; 38]

Теми для самостійної роботи

1. Політичні субкультури в країнах Заходу.
2. Політична поведінка населення, її різновиди.
3. Політична соціалізація в політичному житті пострадянських країн.
4. Політична культура в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Політична культура: різні підходи до визначення.
2. Функції політичної культури.
3. Основні підходи до типізації політичних культур у країнах світу.
4. Структурні елементи політичної культури.
5. Політичні субкультури.
6. Основні різновиди політичних субкультур у країнах світу.
7. Демократична політична культура в країнах світу.
8. Недемократичні політичні культури: основні різновиди.
9. Політична психологія.
10. Політична поведінка.
11. Основні способи політичної поведінки.
12. Політична соціалізація.
13. Типи політичної соціалізації в країнах світу.
14. Особливості формування і розвитку політичної культури в Україні.
15. Сучасна політична культура в Україні.

Тести

1. Політична культура — це:
  - а) Якісний параметр політичного життя суспільства, що характеризує ступінь розвитку і співвідношення між правовими, соціальними та політичними регуляторами функціонування політичної сфери суспільства.
  - б) Специфічний історичний і соціально зумовлений продукт життєдіяльності людей, що виражає процес освоєння владою,

- націями, суспільними групами та індивідами політичних відносин.
- в) Сукупність матеріальних і духовних продуктів людської діяльності, що виникли в процесі взаємодії між людством і природою.
- г) Сукупність відносин між державною владою та соціальними, етнічними, релігійними групами, що виникають в процесі історичного розвитку суспільства певної країни.
2. До основних функцій політичної культури належать:
а) виховна;	г) проблемно-прогностична;
б) управлінська;	д) комунікативна;
в) регулююча;	е) соціалізація;
г) орієнтація;	є) інтеграційна.
3. Г. Алмонд та С. Верба виділяють такі “чисті” типи політичної культури:
а) патріархальний;	г) підданський;
б) рабовласницький;	г) капіталістичний;
в) феодалний;	д) активістський.
4. З позицій ідеології можна виокремити такі типи політичної культури:
а) буржуазно-консервативний;	г) люмпен-пролетарський;
б) буржуазно-ліберальний;	д) селянський;
в) соціалістичний;	е) клерикальний;
г) соціал-демократичний;	є) націоналістичний.
5. З цивілізаційного погляду можна виокремити такі типи політичної культури:
а) західний (європейський);	г) східноазійський;
б) західний (англо-американський);	д) східноєвропейський;
в) ісламський;	е) суданський;
г) шумерський;	є) латиноамериканський.
6. За характером поведінки в конфліктних ситуаціях можна виокремити такі типи політичної культури:
а) конфронтаційний;	г) компромісний;
б) ліберально-демократичний;	г) еклектичний;
в) консенсусний;	д) релятивістський.
7. Правильними є такі твердження:

- а) У демократичній політичній культурі можна виділити два основні різновиди — ліберально-демократичний та ліберально-соціалістичний.
- б) В автократичній політичній культурі можна виділити два основні різновиди — авторитарний і тоталітарний.
- в) Політична соціалізація являє собою сукупність процесів становлення політичної поведінки особистості та виявлення нею політичної активності.
- г) У політичній культурі неможливо виокремити матеріальні та духовні компоненти.
- г) Процеси глобалізації призводять до поширення західної (ліберально-демократичної) моделі політичної культури.

Теми рефератів

1. Політична культура. Функції політичної культури.
2. Основні типи політичних культур у країнах світу.
3. Політична культура в країнах Західної Європи.
4. Політична культура в країнах Центральної та Східної Європи.
5. Політична культура в країнах Східної, Південно-Східної та Південної Азії.
6. Політична культура в ісламських країнах.
7. Політична культура в країнах Тропічної Африки.
8. Політична культура в країнах Латинської Америки.
9. Політична культура у США.
10. Політична культура в пострадянських країнах Закавказзя та “нової” Центральної Азії.
11. Політична культура в Російській Федерації.
12. Політична поведінка населення США: основні особливості.
13. Політична поведінка населення країн Західної Європи: основні особливості.
14. Політична поведінка населення країн Центральної та Східної Європи: основні особливості.
15. Релігійно-політичні субкультури в країнах світу.
16. Етнополітичні субкультури в країнах світу.
17. Особливості формування і розвитку політичної культури в Україні.
18. Політична культура в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку.
19. Політичні субкультури в Україні.
20. Політична поведінка населення України: основні особливості.

Тема 9. Політичні процеси в країнах світу

Тематика лекції

1. Політичний процес. Структура політичного процесу.
2. Типізація політичних процесів.
3. Прогресивний та регресивний розвиток.
4. Революції в політичному розвитку країн світу.
5. Політичні модернізації в країнах світу.

Література [1–3; 11; 12; 20–22; 30; 31; 34; 35; 38; 39]

Теми для самостійної роботи

1. Революції в сучасному світі.
2. Вестернізація: сутність, основні напрями.
3. Традиціоналізм у країнах світу.
4. Боротьба проти вестернізації в регіонах і країнах світу.
5. Модернізації в сучасному світі.

Питання для самоконтролю

1. Поняття про політичний процес.
2. Структура політичного процесу.
3. Типізація політичних процесів у країнах світу.
4. Прогресивний політичний та соціально-економічний розвиток, його критерії.
5. Регресивний політичний та соціально-економічний розвиток, його критерії.
6. Реформації, їх перебіг.
7. Основні види реформ у країнах світу.
8. Революції, їх типи.
9. Революції, їх фази та наслідки.
10. Способи трансформації політичних систем та інститутів у країнах світу.
11. Основні шляхи модернізації.
12. Моделі політичної модернізації в країнах світу.
13. Проблеми модернізації в країнах, що розвиваються.
14. Аспекти й ознаки політичної модернізації.
15. Неполітичні аспекти модернізації.
16. Особливості політичних процесів в Україні.
17. Політична модернізація в Україні.

Тести

1. Політичний процес — це:
  - а) Форма і результат функціонування політичної системи суспільства, що постійно розвивається в просторі й часі.
  - б) Боротьба та суперництво за політичну владу між різними соціальними групами.
  - в) Реалізація суб'єктами політики власних цілей.
  - г) Сукупний процес взаємодії соціальних, етнічних, релігійних груп та окремих особистостей у суспільно-територіальному комплексі.
  - г) Динаміка подій, явищ і дій, що відбуваються в політичній сфері суспільства (у контексті функціонування його політичної системи).
2. Політичний процес (у вузькому розумінні) має такі основні структурні елементи:
  - а) формування цілей і завдань політичних інститутів;
  - б) локалізація дії політичних інститутів на різних рівнях просторової організації політичного життя суспільства;
  - в) конституювання та утворення політичних інститутів та організацій;
  - г) ухвалення та виконання політичних рішень;
  - г) підтримка функціонування політичних інститутів та організацій;
  - д) контроль за функціонуванням і спрямуванням розвитку політичних інститутів.
3. Виокремлюють такі виміри політичного процесу:
  - а) ідейний;
  - б) духовно-культурний;
  - в) нормативний;
  - г) інтеракціоністський;
  - г) варіативний;
  - д) інформаційний.
4. Згідно з Г. Алмондом та Л. Паєм зміни системних якостей і функцій політичних інститутів охоплюють такі процеси:
  - а) структурну диференціацію інститутів політичної системи та спеціалізацію їх функцій;
  - б) підвищення здатності політичної системи до мобілізації й виживання;
  - в) трансформацію традиційних цінностей і норм повсякденного життя соціальних спільнот на теренах країни;
  - г) тенденцію до рівноправ'я.

5. До критеріїв Г. Алмонда та Д. Пауелла для вимірювання ступеня модернізованості політичної системи належать:
  - а) соціальний прогрес;
  - б) забезпечення державного суверенітету;
  - в) демократичний централізм;
  - г) культурна секуляризація;
  - г) спеціалізація політичних інститутів;
  - д) диференціація політичних ролей.
6. До основних характеристик політичної модернізації належать:
  - а) забезпечення збереження традиційних норм політичної моралі та культури політичної поведінки населення країни;
  - б) раціоналізація та забезпечення ефективності влади;
  - в) диференціація політичної структури (інституціоналізація);
  - г) структурно-змістовне перетворення політичної системи;
  - г) створення цілісної, взаємопогодженої на різних етапах і рівнях системи політичної соціалізації;
  - д) вдосконалення нормативної й ціннісної складових політичної системи суспільства.
7. До неполітичних аспектів модернізації належать:
  - а) індустріалізація;
  - б) секуляризація;
  - в) культурний консерватизм;
  - г) розвиток національних культур;
  - г) урбанізація;
  - д) науково-технічний прогрес.
8. Правильними є такі твердження:
  - а) Соціальна революція — це докорінний якісний переверот у всій політичній, економічній та соціальній системах суспільства.
  - б) Системна та інституціональна деградація є критерієм регресивності політичного розвитку.
  - в) “Оксамитові” революції в країнах Центральної та Східної Європи мали соціалістичний характер.
  - г) Для країн Західної Європи характерна вторинна (відображена) або неорганічна модернізація.
  - г) В Японії в другій половині XIX ст. відбувалася оригінальна (спонтанна) модернізація.

Теми рефератів

1. Політичні процеси в країнах Західної Європи.
2. Сучасні політичні процеси в країнах Центральної та Східної Європи.
3. Політичні процеси в країнах Східної та Південної Азії.
4. Політичні процеси в країнах Близького Сходу.
5. Політичні процеси в країнах Тропічної Африки.
6. Сучасні політичні процеси в пострадянських країнах.
7. Сучасні політичні процеси в країнах Латинської Америки.
8. Прогрес і регрес у політичному розвитку: основні критерії.
9. Реформи у постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи.
10. Реформи в країнах Близького Сходу.
11. Політичні реформи у пострадянських країнах Закавказзя та “нової” Центральної Азії.
12. Політичні та соціально-економічні реформи в країнах Тропічної Африки.
13. Політичні реформи в країнах Латинської Америки.
14. Моделі політичної модернізації в сучасному світі.
15. Вестернізація, її роль у прогресивному розвитку країн.
16. Вестернізація в країнах Східної та Південно-Східної Азії.
17. Вестернізація в країнах Близького Сходу.
18. Вестернізація в країнах Тропічної Африки.
19. Політичні процеси у пострадянській Російській Федерації.
20. Сучасні політичні процеси в Україні.
21. Модернізація в Україні: проблеми та перспективи.

Тема 10. Політичні відносини, діяльність та комунікації в країнах світу

Тематика лекції

1. Політичні відносини.
2. Політична діяльність, її види.
3. Політична комунікація, основні її засоби.
4. Принципи та функції політичної комунікації.
5. Засоби масової комунікації в країнах світу.
6. Політичне маніпулювання, основні його засоби.

Література [1–3; 7; 12; 19; 26; 30; 31; 33; 38; 39]

Теми для самостійної роботи

1. Взаємозв'язки внутрішніх і зовнішніх політичних відносин.
2. Політичні відносини в країнах, що розвиваються.
3. Політична діяльність у постсоціалістичних країнах.
4. Інформаційна влада в державах світу.
5. Політичне маніпулювання в Україні та інших пострадянських країнах.

Питання для самоконтролю

1. Поняття про політичні відносини.
2. Типологія політичних відносин.
3. Основні функції політичних відносин.
4. Політичні відносини в країнах світу.
5. Поняття про політичну діяльність.
6. Види політичної діяльності в країнах світу.
7. Політична діяльність в Україні, основні особливості.
8. Основні стилі політичної поведінки.
9. Поняття про політичну комунікацію.
10. Політична інформація.
11. Основні засоби політичної комунікації.
12. Провідні принципи політичної комунікації.
13. Основні функції політичної комунікації.
14. Види засобів масової комунікації.
15. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства.
16. Інформаційна політична влада: зовнішні та внутрішні аспекти.
17. Розвиток засобів масової комунікації в країнах світу.
18. Політичне маніпулювання.
19. Основні засоби політичного маніпулювання в країнах світу.
20. Особливості розвитку політичних комунікацій в Україні.
21. Проблеми політичного маніпулювання в Україні.

Тести

1. До соціальних функцій політичних відносин належать:
  - а) об'єднувальна;
  - б) діяльнісна;
  - в) координаційна;
  - г) соціально-політичного творення;
  - д) флуктуаційна;
  - е) програмна.
2. До основних типів політичної діяльності належать:
  - а) політичні перевороти;
  - б) американський;
  - г) реформаторський;
  - д) радикальний;

- в) континентально-європейський;
  - д) ультрарадикальний.
3. У політичній психології виокремлюються такі стилі політичної поведінки:
    - а) нормальний;
    - б) паранормальний;
    - в) параноїдальний;
    - г) демонстративний;
    - г) репресивний;
    - д) компульсивний;
    - е) депресивний;
    - е) шизоїдний.
  4. Основними способами комунікації політичної інформації можуть бути:
    - а) засоби масової інформації;
    - б) транспортні засоби;
    - в) телеграф;
    - г) організації;
    - г) диверсії;
    - д) неформальні контакти.
  5. До основних принципів політичної комунікації в демократичних країнах належать:
    - а) рівні права усіх громадян на отримання інформації;
    - б) наближеність до культури нації, народів, конфесій даної країни;
    - в) підвищення рівня добробуту громадян;
    - г) пріоритетність якостей і цінностей даної ("своєї") культури;
    - г) урахування морально-етичних норм.
  6. До основних способів політичного маніпулювання належать:
    - а) "окозамилювання";
    - б) замовчування;
    - в) брехня;
    - г) напівправда;
    - г) використання іміджів і кліше;
    - д) "навішування ярликів".
  7. Правильними є такі твердження:
    - а) Логічне переконання орієнтується на раціональну, доказову, наукову аргументацію.
    - б) Емоційне переконання покликане впливати на емоційний елемент людської психіки.
    - в) Спонукальна інформація може бути спрямована на дестабілізацію політичного життя суспільства.
    - г) Монополізація інформаційного простору є одним із засобів боротьби з політичним маніпулюванням.

г) Роль політичного маніпулювання суттєво знижується в напів-демократичному суспільстві.

Теми рефератів

1. Виникнення і розвиток політичних відносин.
2. Типізація політичних відносин у сучасному світі.
3. Політичні відносини в країнах Заходу.
4. Виникнення і розвиток політичної діяльності.
5. Політична діяльність у країнах Західної Європи.
6. Політична діяльність у країнах Азії та Африки.
7. Політична діяльність у країнах Латинської Америки.
8. Політична діяльність у США.
9. Розвиток політичної діяльності в незалежній Україні.
10. Стилї політичної поведінки політичних лідерів.
11. Політичні комунікації в сучасному світі.
12. Політична інформація, її роль у політичному житті суспільства.
13. Засоби політичної комунікації в сучасному світі.
14. Інформаційний імперіалізм у сучасному світі.
15. Інформаційна влада в країнах світу.
16. Засоби масової інформації в політичному житті країн Заходу.
17. Засоби масової інформації в політичному житті США.
18. Засоби масової інформації в політичному житті країн, що розвиваються.
19. Політичне маніпулювання в державах Заходу.
20. Політичне маніпулювання в пострадянських країнах.
21. Політичні комунікації в Україні: виникнення і розвиток.
22. Засоби масової інформації в політичному житті України.
23. Політичне маніпулювання під час виборчих компаній в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бєбик В. М.* Політологія для політика і громадянина. — К.: МАУП, 2004. — 424 с.
2. *Гольцов А. Г.* Політична географія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007. — 256 с.
3. *Гелєй С. Д., Рутар С. М.* Політико-правові системи: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 668 с.

4. *Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посіб.* / В. О. Ріяка, В. С. Семенов, М. В. Цвік та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 544 с.
5. *Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посіб.* / В. М. Бєсчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, С. М. Пашков. — К.: Знання, 2007. — 467 с.
6. *Лісничий В. В.* Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. — Харків: Торнадо, 2001. — 352 с.
7. *Політологія: Підручник* / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. — К.: Академія, 2006. — 568 с.
8. *Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира* / Ред. В. С. Бакирова, Н. И. Сазонова — Харьков, 2005. — 592 с.
9. *Трохимчук С. В., Федунь О. В.* Політична географія світу: Навч. посіб. — К.: Знання, 2007. — 422 с.
10. *Троян С. С.* Порівняльні політичні системи сучасності: Навч. посіб. — К.: НМЦВО, 2003. — 266 с.

Додаткова

11. *Антонюк О. В.* Основи етнополітики: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2005. — 432 с.
12. *Бєбик В. М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К.: МАУП, 2001. — 384 с.
13. *Бєзуглий В. В.* Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: Навч. посіб. — К.: Академія, 2007. — 704 с.
14. *Білоус А. О.* Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000. — 198 с.
15. *Блїй де Г., Муллер П., Шаблій О.* Географія: світи, регіони, концепти: Пер. з англ. — К.: Либідь, 2004. — 740 с.
16. *Бостан С. К., Тимченко С. М.* Державне право зарубіжних країн: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 504 с.
17. *Бутенко А. П., Миронов А. В.* Сравнительная политология в терминах и понятиях: Учеб. пособие. — М.: НОУ, 1998. — 411 с.
18. *Головатий М. Ф.* Політична психологія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2001. — 136 с.
19. *Головатий М. Ф.* Соціологія політики: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 504 с.
20. *Дорошко М. С.* Країнознавство. Країни СНД: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007. — 286 с.

21. *Етнополітична* карта світу ХХІ ст.: Метод. та предмет. коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. — Тернопіль: Мандрівець, 2000. — 240 с.
22. *Ігнат'єв П. М.* Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб. — Чернівці: Книги-ХХІ, 2006. — 424 с.
23. *Конституції* зарубіжних держав: Великобританія. Франція. Німеччина. Італія. Європейський Союз. США. Японія. Індія: Учеб. посіб. / В. В. Маклаков (сост.) — М.: Волтерс Клевер, 2006. — 581 с.
24. *Конституції* зарубіжних держав: Учеб. посіб. / В. В. Маклаков (сост.) — М.: Волтерс Клевер, 2003. — 594 с.
25. *Малий* етнополітологічний словник / О. В. Антонюк, В. І. Волобуєв, М. Ф. Головатий та ін. — К.: МАУП, 2005. — 288 с.
26. *Мирончук В. Д., Храмов В. О.* Основы политологии: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2000. — 296 с.
27. *Парламенти* світу / Н. Демчук, Л. Кудіна (ред.-упоряд.). — К.: Молодіж. Альтернатива, 2004. — 64 с.
28. *Політична* система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії / За ред. А. І. Кудряченка. — К.: НІСД, 2007. — 396 с.
29. *Політична* система України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч. посіб. / І. Ф. Курас, Ф. М. Рудич, Р. В. Балабанов та ін. — К.: Парламент. вид-во, 2002. — 328 с.
30. *Політологія.* Загальний курс: Навч. посіб / За ред. В. О. Храмова. — К.: ІПК ДСЗУ, 2007. — 482 с.
31. *Проблеми* та перспективи української реформації / За заг. ред. М. Ф. Головатого, Г. В. Щокіна. — К.: МАУП, 2001. — 248 с.
32. *Романюк А.* Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: Інституційний вимір. — Львів: Тріада плюс, 2004. — 392 с.
33. *Рудич Ф. М.* Політологія: Курс лекцій. — К.: Ін-т держави і права ім. В. Корецького, 2000. — 200 с.
34. *Сморгунов Л. В.* Современная сравнительная политология: Учебник. — М.: РОССПЭН, 2002. — 470 с.
35. *Ткач О. І.* Модернізація політичних систем країн Латинської Америки (політологічний аналіз). — К.: Ніка-Центр, 2006. — 312 с.
36. *Черкасов А. И.* Сравнительное местное управление: теория и практика. — М.: Форум-Инфра. — М., 1998. — 160 с.

37. *Чилкот Р. Х.* Теории сравнительной политологии: В поисках парадигмы: Пер. с англ. — М.: Инфра-М; Весь мир, 2001. — 560 с.
38. *Шляхтун П. П.* Політологія (теорія та історія політичної науки): Підручник. — К.: Либідь, 2002. — 576 с.
39. *Эндрейн Ч. Ф.* Сравнительный анализ политических систем: Пер. с англ. — М.: Инфра-М; Весь мир, 2000. — 320 с.

Література, рекомендована для індивідуальної роботи

1. *Абетка* української політики: Довідник / М. В. Томенко (кер. авт. кол.). — К., 2001. — 328 с.
2. *Арановский К. В.* Государственное право зарубежных стран. — М.: Форум; Инфра-М, 2000. — 488 с.
3. *Волинка К. Г.* Теорія держави і права: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 240 с.
4. *Гаєвський Б. А.* Сучасна українська політологія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1999. — 268 с.
5. *Геополітика* / В. А. Боришполец и др. — М.: ТЕРРА — Книжный клуб, 2002. — 624 с.
6. *Годованець В. Ф.* Конституційне право України: Конспект лекцій. — К.: МАУП, 2001. — 216 с.
7. *Голосов Г. В.* Сравнительная политология: Учебник. — Новосибирск, 1995. — 206 с.
8. *Гринев В. Б., Гугель А. С.* Потерянное десятилетие — контуры новейшей политической и экономической истории Украины. — К.: МАУП, 2001. — 432 с.
9. *Дахно І. І.* Історія країн світу: Довідник. — К.: ЦНЛ, 2007. — 816 с.
10. *Дністрянський М. С.* Україна в політико-географічному вимірі. — Львів, 2000. — 310 с.
11. *Добровольський О. В.* Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. — К.: Пульсари, 2006. — 128 с.
12. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн Європи: Порівняльний аналіз: Пер. з фр. — К.: Основи, 1996. — 420 с.
13. *Каменская Г. В.* Федерализм: мифология и политическая практика. — М., 1998. — 188 с.
14. *PR в органах* державної влади та місцевого самоврядування / За заг. ред. В. М. Бебика, С. В. Куніцина. — К.; Сімферополь: МАУП, 2003. — 240 с.

15. *Парламентський* вимір європейської інтеграції: Зб. матеріалів. — К.: Нора-прінт, 2005. — 104 с.
16. *Перепелиця Г. М.* Конфлікти в посткомуністичній Європі. — К.: НІСД, 2003. — 432 с.
17. *Права человека и вооруженные конфликты* /Отв. ред. В. А. Карташкин. — М.: Норма, 2001. — 384 с.
18. *Рябов С. Г.* Політичні вибори: Навч. посіб. — К.: Тандем, 1998. — 96 с.
19. *Регіональна* політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. — К.: Логос, 2000. — 72 с.
20. *Україна* в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. — К.: МАУП, 2002. — 488 с.
21. *Чернов П. В.* Россия: этногеополитические основы государственности. — М.: Вост. лит., 1999. — 208 с.
22. *Чиркин В. Е.* Основы сравнительного государственного права. — М.: Артикул, 1997. — 352 с.
23. *Чиркин В. Е.* Конституционное право зарубежных стран: Учебник. — М.: Юристъ, 1997. — 567 с.
24. *Чиркин В. Е.* Государственное право. — М.: Юристъ, 1999. — 400 с.
25. *Чудаков М. Ф.* Конституционное (государственное) право зарубежных стран. — Минск: Харвест, 1998. — 784 с.
26. *Шаповал В. М.* Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. — К.: АртЕК; Вища шк., 1997. — 262 с.
27. *Шаповал В. М.* Державний лад країн світу. — К.: УЦПС, 1999. — 320 с.
28. *Шляхтун П. П.* Парламентаризм: Словник-довідник. — К.: Парламент. вид-во, 2003. — 151 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Самостійна робота за окремими темами дисципліни “Внутрішньополітичний розвиток країн світу”	6
Список літератури	38

Відповідальний за випуск   *А. Д. Вегеренко*
 Редактор   *О. М. Коваленко*
 Комп'ютерне верстання   *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-4403

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
 Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
 03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
 03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
 суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*